

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

PATRIMONIUM PRO FUTURO 2022

PATRIMONIUM PRO FUTURO

Cena *Patrimonium pro futuro*, kterou Národní památkový ústav uděluje již od roku 2014, vyzdvihuje příkladné počiny v oblasti památkové péče a oceňuje ty, kteří za nimi stojí.

Nominované počiny provází silné příběhy míst i jednotlivců, kteří jsou plni velkého odhodlání a zapálení. Jejich vztah k památce je totiž stejně důležitý jako čas a finance. Chtěla bych tak poděkovat všem nominovaným, neboť se velkým dílem podílejí na uchování našeho kulturního dědictví.

Ceny 9. ročníku jsou udíleny na slavnostním galavečeru v osmi hlavních kategoriích. Minulý rok se nám podařilo „památkářského Oscara“ přiblížit široké veřejnosti díky České televizi. Jsem potěšena, že i letos můžeme za pomoci našich partnerů v přímém přenosu předat ceny osobám, které si bezesporu zaslouží povědomí a uznání široké veřejnosti.

Ing. arch. Naďa Goryczková,
generální ředitelka NPÚ

OCENĚNÍ JE UDÍLENO V KATEGORIÍCH:

Obnova památky	4
Restaurování památky	13
Památková konverze	22
Objev, nález roku	24
Prezentace a popularizace	31
Záchrana památky	38
Příkladná správa a prezentace památky	45
Osobnost památkové péče	49

Památky děkují, cena veřejnosti
Cena generální ředitelky NPÚ

OBNOVA PAMÁTKY

UŽŠÍ NOMINACE

1. Kostel sv. Václava ve Staré Boleslavi

Nominace: Kolegiátní kapitula sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi, zastoupená proboštem Mgr. Liborem Bulínem
Za Středočeský kraj nominuje ÚOP středních Čech v Praze

2. Špýchar venkovské usedlosti ve Zbudově

Nominace: Lenka Steinbauerová a firma Haniš – rekonstrukce a opravy historických staveb, s. r. o.
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

3. Vchodový objekt tvrze Bouda u Těchonína

Nominace: Pardubický kraj
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

4. Zámecké kaple v Budišově

Nominace: městys Budišov, Ing. Milan Boček, bývalý místostarosta městyse Budišov in memoriam a Petr Piňos, starosta městyse Budišov
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

5. Kostel Nejsvětější Trojice s rajským dvorem ve Fulneku

Nominace: Římskokatolická farnost Fulnek, zastoupená farářem Józefem Wojciechem Grubou SAC, restaurátor Mga. Filip Menzel a Ing. Mgr. Miroslav Příkryl za Biskupství ostravsko-opavské
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

OSTATNÍ NOMINACE

6. Gloriet v Růžové zahradě zámku v Děčíně

Nominace: statutární město Děčín, zastoupené primátorem Ing. Jiřím Andělem, CSc. a Štěpánkou Špačkovou, a projektant a autorský dozor Ing. arch. Tomáš Efler
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

7. Střešní plášť zámku Lešná u Zlína

Nominace: ZOO a zámek Zlín-Lešná, p. o., zastoupená ředitelem Ing. Romanem Horským, realizační firma TESLICE CZ, s. r. o., zastoupená jednatelem Martinem Šrámkem, a projekční firma H & B real, a. s., zastoupena manažerem Architektonického a projekčního oddělení Ing. Daliborem Mičudou
Za Zlínský kraj nominuje ÚOP v Kroměříži

8. Jurkovičův palác a další části hradu Kunětická hora

Nominace: Bc. Miloš Jiroušek, kastelán SH Kunětická Hora
Nominuje generální ředitelství NPÚ v Praze

Kostel sv. Václava ve Staré Boleslavi

VLASTNÍK, INVESTOR: Kolegiátní kapitula sv. Kosmy a Damiána ve Staré Boleslavi

Kostel sv. Václava, nejvýznamnější duchovní centrum Čech, spojené s počátky českého státu, je národní kulturní památkou. Jeho komplexní obnova realizovaná v letech 2019–2021 směřovala k oživení kostela a zvýšení jeho atraktivity a návštěvnosti.

Kostel sv. Václava s areálem se v době zahájení obnovy nacházel v neutěšeném stavu. Zvnějšku byly obnoveny omítané fasády, opraveny kamenné prvky a restaurovány sochy na věži s respektem k poslední historické úpravě. Ohradní zeď s restaurovanými renesančními portály byla částečně přezděna a opravena. Zcela zásadní význam má však obnova interiéru kostela.

Podobu trojlodí a presbytáře s kaplemi sjednotila monochromní úprava povrchu, z něhož jemně vystupuje polychromie svorníků síťových renesančních kleneb bočních lodí. Tento zásah dobře souzní s bohatým, vesměs barok-

ním mobiliářem, který byl v celém rozsahu oživen náročným restaurováním. Původní podobu Vrábské kaple, již jako pomyslný duchovní vrchol dominuje restaurované mučedniště sv. Václava, ukazuje obnovená výmalba za oltářem. V závěru krypty s konzervačně opravenými románskými sloupy vystupuje restaurovaný oltář, na nějž navazuje bohatá štuková výzdoba. Průzkumy prováděné během restaurátorských a stavebních prací i záchranný archeologický výzkum přinesly nové poznatky o stavebních dějinách a podobě kostela.

Obnova kostela, kterou na svátek sv. Václava 28. 9. 2021 završila slavnostní mše s požehnaním, patří k nejvýznamnějším akcím svého druhu v České republice. Celek, jehož podobu i dnes určuje tradice nekončící oslavy českého zemského patrona, se v jeho různorodosti a umělecké kvalitě podařilo obnovit a jeho nosné hodnoty tak zachovat budoucím generacím.

Špýchar venkovské usedlosti ve Zbudově

VLASTNÍK, INVESTOR: Steinbauerová Lenka

Špýchar se na první pohled vymyká z urbanistické struktury historického jádra obce Zbudov, jež se v současné podobě formovala v polovině 19. století. Dendrochronologický rozbor určil skácení smrkového dřeva krovu do let 1781 a 1782. Hodnotný objekt prošel v roce 2021 celkovou obnovou.

Prioritou byla záchrana maximálního rozsahu původní hmoty a zachování autentického archaického výrazu objektu, a to za použití tradičních technologických postupů a materiálů. Cílem bylo mimo jiné prodloužení životnosti lokálně typické, i když jen málokdy dochované lepenčové konstrukce střechy.

Jednoetapová obnova zahrnovala tesařské práce na opravě krovu a trámového stropu, jimž předcházelo vypracování odborného dendrologického a mykologického posudku veškerých dřevěných konstrukcí, výměnu střešní krytiny včetně tradičního ukládání

hřebenačů a krajových tašek u štítů do malty, opravu vnějších i vnitřních omítek s využitím tradičních technologií, provedení sjednocujícího vápenného nátěru a eliminaci vlivů zemní vlhkosti na obvodové zdivo.

Statické zajištění místy značně nestabilní konstrukce obvodového zdiva se provádělo především ve štítových nárožích, která byla ve dvou výškových úrovních stažena ocelovými táhly. Jejich kotevní destičky byly zapuštěny pod omítku.

Unikátní hodnota objektu spočívá nejen v dochovaných historických konstrukcích, technologických řešeních a řemeslných detailech, ale též v jeho výpovědní hodnotě z hlediska dobové lokální typologie a urbanistického vývoje obce. Obnova špýcharu u čp. 25 ve Zbudově je ukázkou úspěšné spolupráce zástupců památkové péče, vstřícného a osvědčeného vlastníka i zručného a zkušeného zhotovitele.

Vchodový objekt tvrze Bouda u Těchonína

VLASTNÍK, INVESTOR: Pardubický kraj

Dělostřelecká tvrz Bouda je součástí předválečného československého opevnění a tvoří ji několik staveb propojených podzemními chodbami. Komplex je od 90. let 20. století postupně rekonstruován, nyní prošel rekonstrukcí vchodový objekt K-S22a Krok, který umožňoval hlavní vstup osádky a zásobování.

Nový vlastník tvrze, Pardubický kraj, spustil promyšlenou, na několik etap rozdělenou revitalizaci. Nejdříve byla celá tvrz nově elektrifikována, v 2. etapě proběhla stavební rekonstrukce zevnějšku vchodového objektu, tj. oprava a izolace střechy, výroba a osazení tvarově přesných replik pancéřových zvonů, střílen těžkého kulometu a dalších zařízení. Nutno vyzdvihnout i obnovu drenážních vrstev u stěn srubu a navrácení okolního terénu do stavu z roku 1938.

Původní receptury omítek z let stavby opevnění nebylo možné použít, nanášely se totiž na

čerstvý beton a jejich vzájemná chemie vedla k jiným procesům, bylo tedy nutno zvolit omítku co nejpodobnější té původní. Nově byla ve vchodu instalována samočinně vysouvaná vrata, která v původním projektu představovala hlavní, nejmohutnější a nejsložitější uzavěr chodby vjezdu. Celková hmotnost vrat dosahuje 21 tun.

Hodnota celého stavebního díla spočívá nejen v hmatatelném dokladu o vyspělém praporepublikovém průmyslu a stavebnictví, ale hovoří i o pohnutých historických událostech první poloviny 20. století. Vchodový objekt, jakožto svědek nedokončené výstavby československého opevnění a zároveň obět pozdějších zkoušek protibetonových střílen, byl v letech 1949–1950 zčásti opraven. Díky této opravě je srub K-S22a Krok jediným vchodovým objektem čs. opevnění zachovaným v původní podobě.

Zámecká kaple v Budišově

VLASTNÍK, INVESTOR: městys Budišov

Kaple na zámku v Budišově je významná rozsáhlou vrcholně barokní výzdobou z 18. století. Po zestátnění zámku kaple a s ní i výzdoba chátrala, situaci zachránila až současná odvážná oprava konstrukce stropu a střechy nad kaplí a loni se restaurované malby podařilo zpřístupnit veřejnosti.

Zámek Budišov ve stejnojmenné obci vznikl na místě vodní tvrze ze 13. století. Rod Paarů zámek v 18. století změnil na bohatě zdobené barokní sídlo s rozsáhlým parkem a sochařskou výzdobou. V roce 1945 zámek připadl obci. Část byla upravena na bytové jednotky, jejichž nájemníkům kaple sloužila k sušení prádla, a krátce zde sídlila škola a textilní sklad.

Větší část nástěnné malířské výzdoby zámecké kaple pochází až z 80. let 18. století. Hlavní příčinou jejího poškození byla porucha střešní krytiny a následné zatékání, které vedlo k silnému narušení trámů a dřevěného podbití

stropu. Poškozený materiál stropních trámů byl odsekán a oslabená místa stropu propojil víceúrovňový systém vzájemně sešroubovaných dřevěných roštů. Ty přenášejí část vlastního zatížení stropu do nové tesařské věšadlové konstrukce uložené na stěnách v podkroví. Odvrácení havarijního stavu stropu zámecké kaple v Budišově by se neuskutečnilo bez přijetí osobního rizika zúčastněných plynoucího z užití nekonvenčních metod sanace, časových, technických i finančních podmínek přípravy a realizace. Díky spolupráci a ochotě zástupců městyse, projektanta i realizátorů byla zámecká kaple zachráněna a kvalitně obnovena.

Kostel Nejsvětější Trojice s rajským dvorem ve Fulneku

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost Fulnek

Celková obnova kostela Nejsvětější Trojice zdůraznila krásu barokních hodnot a zároveň odhalila netušené doklady pozdně gotického umění. Unikátní fresková výzdoba a jedinečná gotická křížová chodba s rajským dvorem řadí fulnecký kostel k nejvýznamnějším památkám severu Moravy a přilehlého Slezska.

Na místě původního středověkého chrámu sv. Filipa a Jakuba vyrostl v letech 1750–1760 pod vedením stavitele Mikuláše Thalherra nový komplex. Starší část areálu ale zůstala přes mírné úpravy po více než 600 let nezměněna a nyní vydala nečekaně cenné doklady pozdně gotického umění. Překvapivým nálezem byly gotické omítky s nástěnnými malbami v ambitu kláštera. Byla odhalena scéna kalvárie, fragmenty vegetabilního motivu ve vrcholcích kleneb, kvádrování a barevnosti žeber a v neposlední řadě erbovní galerie zakladatelů kláštera.

Obnova také umožnila zpřístupnění dalších prostor a vznik nových expozic. Jednou z nich je samotný kostel, jeho zázemí a bývalý klášter s původním mobiliářem a vybavením. V interiéru hlavní lodi byly restaurovány lavice, doplněna původní podlaha z pískovce a břidlice. Generální opravou prošly varhany, došlo i k tesařské obnově původního barokního krovu. V rajském dvoře byla po dokončení archeologického výzkumu obnovena kamenná valounková dlažba s dekorativní křížovou vazbou.

Areál kostela je dokladem nejen barokní doby, tím byl již před rekonstrukcí, ale i gotického období, jež bylo v jeho stavebním vývoji doposud opomíjeno.

Gloriet v Růžové zahradě zámku v Děčíně

VLASTNÍK, INVESTOR: statutární město Děčín

Gloriet je ojedinělou stavbou úzce slučující kamenosochařské, kamenické a zděné prvky. Vinou nezvládnuté opravy z přelomu tisíciletí byl výrazně zavlhčen a zasolen. Obnova rehabilitovala nejen jeho estetický vzhled, ale i konstrukční a materiálovou skladbu.

Gloriet je raně barokní dvoupatrová nezastřešená stavba se sochami, lvy a erby, již Růžová zahrada vrcholí. Po poslední opravě vykazoval řadu nedostatků, až dospěl do havarijního stavu, kdy bylo nutné přistoupit ke statickému zajištění, obnově všech povrchů a restaurování kamenné výzdoby.

Díky tomu, že vlastník, město Děčín, chápal umělecko-historickou kvalitu gloriety a byl ochotný se na jeho obnově zásadně finančně podílet, mohlo dojít v letech 2020–2021 k jeho celkové renovaci. Po odstranění degradovaných a cementových omítek byly aplikovány odsolovací zábal a přezděno poškozené zdivo.

Na základě laboratorních průzkumů byly doplněny omítky i s rukopisem povrchové úpravy. Obnova gloriety, který svou vzdušnou otevřenou konstrukcí není koncipován pro středoevropské podnebí, a proto vždy trpěl nadměrným zavlhčováním, si vyžádala multidisciplinární přístup. Při obnově byli přítomni restaurátoři kamene, omítek, kovů, štukatéři, archeologové, historici a technologové, přičemž každé z disciplín byla věnována nejen náležitá pozornost, ale i potřebný čas. Zároveň docházelo i k objevům, které obnovu posouvaly do širšího kontextu.

Střešní plášť zámku Lešná u Zlína

VLASTNÍK, INVESTOR: statutární město Zlín

Zámek Lešná s přilehlým areálem představuje cenný doklad vývoje zahradní kultury i životního stylu šlechty v 19. století. Když se stal vlivem historického vývoje majetkem státu, ztratil mnoho ze své původní podoby. Právě ukončená obnova dekorativní střechy pomáhá vrátit architektuře její charakteristický ráz.

Reprezentativní stavba v eklektickém stylu vznikla v letech 1887–1893 dle projektu Johanna Micka a Viktora Siedeka na místě starého klasicizujícího zámku. Střecha ztratila svou barevnost a dekorativnost při zásadní obnově ve druhé polovině 20. století, původní se zachovala pouze ve fragmentech.

Její obnova probíhala v letech 2019–2021. Byla zaměřena na krytinu, dřevěné konstrukce a klempířské prvky. Došlo k návratu původního ornamentálního a barevného řešení z doby výstavby objektu dle dochovaných prvků střechy a historických fotografií.

Nové střešní tašky byly vyrobeny na zakázku německou firmou Dachkeramik Meyer-Holzen GmbH a hřebenáče dle dochovaných typů českou firmou PKZ Keramika Poštorná, která je nástupcem historického dodavatele, a to v různých kombinacích barev a rozměrů. Práce byly obtížné vzhledem k členitosti a rozsahu střešního pláště. Další komplikace přinášela i přísná opatření ochrany přírody ve vztahu ke kolonii vrápence a netopýrů.

Návrat k historické podobě z doby výstavby objektu, řemeslná náročnost, daná členitostí střechy a provázaností s dalšími profesemi včetně restaurování, činí z obnovy střechy lešenského zámku ojedinělou událost.

Jurkovičův palác a další části hradu Kunětická hora

VLASTNÍK, INVESTOR: Národní památkový ústav

Kunětická hora je příkladem komplexní obnovy části památky. Hrad z druhé poloviny 14. století několik set let chátral. K obnově zříceniny byl po první světové válce přizván architekt Dušan Jurkovič. Jeho vstupy nyní prošly celkovou obnovou.

Jurkovič hrad výrazně dostavěl a upravil. Jeho úpravy umožnily při zachování památkových hodnot nové využití hradních prostor. Některé prostory hradu byly opět zastřešeny, do proluky vedle šesté brány Jurkovič navrhl dřevěnou stavbu, do přilehlého paláce vložil vestavbu obytného objektu. V současnosti je celý hradní areál prohlášen národní kulturní památkou a za jednu z důležitých hodnot jsou považovány právě Jurkovičovy stavební úpravy. Ty se nyní staly předmětem obnovy.

Nad venkovním schodištěm byla obnovena střecha, uskutečnila se hmotová rekonstrukce dřevostavby vedle šesté brány, byly restau-

rovány všechny původní dřevěné prvky v saloncích a schodištvé hale, vyráběly se kopie nábytku a lustrů podle historické dokumentace. Nejzásadnější rozhodnutí padlo u přilehlého Jurkovičova paláce, kde v minulosti stála dřevěná vestavba. Kvůli masivnímu železobetonovému stropu ze 70. let nebylo možné provést přesnou rekonstrukci původní podoby. Nová vestavba je hmotově řešena stejně jako původní Jurkovičova, tvoří ji ale ocelová konstrukce stojící na novodobém betonovém stropu bez kotvení do historických zdí.

Během 20. století docházelo k výrazným stavebním zásahům do podoby hradu a každá doba přinášela svůj soudobý vklad, který byl předmětem odborných diskusí. Proto je legitimní připustit totéž i nyní. Příklad Kunětické hory dokládá trvalou nutnost individuálního přístupu k památkám.

RESTAUROVÁNÍ PAMÁTKY

UŽŠÍ NOMINACE

1. Renesanční epitaf Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci

Nominace: Mgr. Jan Serafim Smejkal a za realizační tým restaurátorů MgA. Lucie Bartůňková, Ph.D. a Ing. Renata Tišlová, Ph.D.
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

2. Barokní kazatelna v kostele v Bozkově

Nominace: P. ThMgr. Krzysztof Mikuszewski z Římskokatolické farnosti Bozkov
Za Liberecký kraj nominuje ÚOP v Liberci

3. Oltář Panny Marie z kostela v Chrudimi

Nominace: Akad. mal. Markéta Pavlíková, Ph.D.
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

4. Sloup Nejsvětější Trojice v Kroměříži

Nominace: město Kroměříž, zastoupené starostou Mgr. Jaroslavem Němcem a místostarostkou Mgr. Danielou Hebnarovou, firma Chládek & Tintěra, Pardubice, a. s., zastoupená ředitelem divize Pozemní stavby Ing. Martinem Dvořákem, a restaurátoři BcA. Filip Zeman a ak. soch. René Tikal
Za Zlínský kraj nominuje ÚOP v Kroměříži

5. Čtyři boční oltáře v kostele v Kostelci na Hané

Nominace: Římskokatolická farnost Kostelec na Hané, zastoupená Mgr. Ing. Petrem Šimarou
Za Olomoucký kraj nominuje ÚOP v Olomouci

OSTATNÍ NOMINACE

6. Zahradní schodiště zámku Troja v Praze

Nominace: kolektiv restaurátorů sochařů a pracovní tým vedený ak. soch. a rest. Martinem Pokorným ve složení ak. soch. a rest. Vojtěch Adamec, ak. soch. a rest. Jiří Kačer, ak. soch. a rest. Petr Gláser, Ing. arch. Pavel Havlas a Ing. Petr Justa
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

7. Morový sloup v Plzni

Nominace: Ilona Pelíšková z Odboru životního prostředí Magistrátu města Plzně, akad. soch. Jan Vích a restaurátor Karel Granát
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

8. Sochařská výzdoba v kostele v Milešově

Nominace: Ing. Luděk Záhejský z Biskupství litoměřického
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

Renesanční epitaf Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci

VLASTNÍK, INVESTOR: vlastník Klášter a římskokatolická farnost Kostelní Vydří, investor Univerzita Pardubice

V roce 2021 bylo dokončeno restaurování renesančního epitafu Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci na Jindřichohradecku. Uskutěčnilo se díky spolupráci Fakulty restaurování Univerzity Pardubice a Univerzity Palackého. Návštěvníci kostela mají nyní šanci prohlédnout si unikátní renesanční památku v téměř původní podobě z konce 16. století.

Epitaf ve dvoulodním kostele sv. Jana Křtitele v Českém Rudolci nechal roku 1582 zřídit Jan Hodějovský z Hodějova. Textová část monumentálního, téměř sedm metrů vysokého díla opatřeného sochařskou výzdobou zachycuje, že tak učinil na památku svých rodičů a dalších členů rodiny. Epitaf v následujících staletích postupně pokryly desítky vápenných nátěrů, takže přestala být patrná jeho umělecká kvalita.

Náročné restaurování vyžadovalo mezioborovou spolupráci restaurátorů, technologů,

historiků a historiků umění z několika institucí. Díky ní se podařilo odkrýt a prezentovat ojedinělé a velmi kvalitní renesanční dílo kamenického a štukátorského umění s původní polychromií, která zůstávala několik století skryta pod silnou vrstvou utilitárně provedených druhotných úprav.

Jeho umělecká a řemeslná kvalita je nezpochybnitelná i ve srovnání s doposud zjištěnými paralelami epitafů dochovaných na Moravě (zejména Telč, Boskovice nebo Olomouc). Výjimečnost epitafu z Českého Rudolce spočívá mimo jiné v tom, že dosud nebyl restaurován a odhalení jeho autentického stavu významně doplnilo obraz o kvalitě a vývoji štukátorského umění 16. století. Zároveň dovoluje nahlédnout do memoriálních praktik renesanční šlechty.

Barokní kazatelna v kostele v Bozkově

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost Bozkov

Kazatelna z roku 1754 je nedílnou součástí mobiliáře kostela a její autorství se připisuje dílně Jelínků z Kosmonos. Stav kazatelny byl v roce 2018 havarijní. Restaurátorský zásah ji zachránil před zánikem a na základě provedených průzkumů jí též vrátil původní podobu.

Restaurátorský zásah byl rozdělen do tří etap. První etapa proběhla v roce 2018 a zahrnovala demontáž díla a restaurování soch evangelistů. V roce 2019 následovala druhá etapa, která zahrnovala restaurování stříšky, sochy sv. Augustina a tří doprovodných postav andělů. Závěrečná etapa proběhla v roce 2021 a jejím předmětem bylo restaurování řečiště kazatelny a přístupového schodiště.

Všechny části kazatelny byly očištěny od poléťavého prachu a tmavých depositů suchou cestou. Po zkouškách rozpustnosti následovalo chemické sejmutí zakalené lakové vrstvy

a druhotné polychromie. S ohledem na silné napadení dřevokazným hmyzem byly architektonické části radiačně ozářeny. Plastická rekonstrukce se soustředila na místa, kde původní řezbářský prvek chyběl nebo byl nevratně poškozen. Na doplněných místech byla rekonstruována polychromie. Na závěr byly polychromie architektury včetně zlacených prvků i sochařské výzdoby opatřeny ochranným vosko-damarovým lakem.

Restaurátorský zásah kazatelnu zachránil a vrátil jí podobu, jakou měla v době svého vzniku, přičemž nezanedbatelnou součástí úkolu bylo obhájit vizuální změnu před farním společenstvím. V roce 2021 byly restaurátorské práce dokončeny a kazatelna osazena zpět do interiéru kostela.

Oltář Panny Marie z kostela v Chrudimi

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost – arciděkanství Chrudim

Oltář Panny Marie je významnou pozdně gotickou malířskou a sochařskou památkou na území východních Čech. Retábl s kvalitní figurální malbou je dílem Mistra královéhradeckého oltáře. Starší přemalby a pokusy o rekonstrukci poškodily vyznění a ikonografii díla, oltáři bylo proto v letech 2018–2021 vráceno co nejvíce z jeho původní podoby.

Chrudimský oltář z let 1490–1500 patří do unikátního souboru čtyř pozdně gotických oltářů na území města Chrudim. Na konci 19. století ovšem malíř Adolf Liebscher pozdně gotické malby zčásti přemaloval a na chybějících místech rekonstruoval. Fragmentárně dochované malby na bočních křídlech byly znehodnoceny zásahem jiného autora. Sochy světic poškodil červotoč a některé části se nedochovaly.

Restaurování oltáře proběhlo v letech 2018–2021. Úkolu se ujala malířka a restaurátorka

Markéta Pavlíková a s pomocí pečlivě provedených průzkumů se jí z velké části podařilo zjistit originální podobu a ikonografii malířských i sochařských prvků.

Malířská díla byla zkoumána metodami infračervené reflektografie a ultrafialové luminescence a vzorky barevné vrstvy byly podrobeny chemickotechnologické analýze. Sochy byly zkoumány počítačovou tomografií. Na základě těchto průzkumů restaurátorka citlivě spojila pozdně gotickou malbu s rozsáhlými kompaktními rekonstrukčními plochami z 19. století, jejichž části odstranila pouze v místě výskytu originálu. Stylově vhodně doplnila také chybějící část ruky a meč u sv. Kateřiny nebo kříž u apoštola Filipa.

Díky kvalitně provedenému restaurování se podařilo oltář lépe poznat a vrátit jej na stávající místo, kde nadále slouží liturgickým účelům.

Sloup Nejsvětější Trojice v Kroměříži

VLASTNÍK, INVESTOR: město Kroměříž

Sloup se sousoším Nejsvětější Trojice na Riegrově náměstí v centru Kroměříže vznikl v letech 1716–1725 jako poděkování za odvrácení moru. Během naplánovaného restaurátorského zásahu vyšel najevo skutečný stav památky, který si vyžádal podstatně větší objem prací, než bylo původně plánováno.

Po očištění a hlubším průzkumu starších doplňků byla zjištěna neuspokojivá statika a absence vertikálních kotvicích prvků, výrazná degradace materiálu a velký rozsah mladších plastických retuší říms, ztráta soudržnosti krycí desky pod vrcholovým sousoším. Komplexní a technicky náročný restaurátorský zákrok se proto zaměřil zejména na nezbytné statické zajištění, což obnášelo náročnou demontáž sochařských prvků včetně vrcholového sousoší. V další fázi probíhala výroba kovových armatur a obnova atributů dle historických

fotografií. Opětovné kotvení bylo uskutečněno dle původní technologie s maximálním úsilím zachovat originální kované kotvicí systém. V rámci restaurátorských prací proběhla také revize starších plastických retuší, výrazně degradovaný kámen architektonických prvků monumentu bylo třeba razantně zpevnit.

Trojčinný sloup je významnou sochařskou památkou vrcholně barokní sochařské tvorby Johanna Sturmra. V rámci restaurování byla nalezena další signatura, kterou je možné ztotožnit s konkrétním sochařem pracujícím v rámci jeho dílny. Z demontáže, restaurátorského zásahu a archivního průzkumu vzešlo mnoho nových poznatků o historii sloupu i dobové uměleckořemeslné praxi.

Čtyři boční oltáře v kostele v Kostelci na Hané

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
Kostelec na Hané

Barokní kostel sv. Jakuba Staršího je jednodílná stavba z roku 1754. Čtyři boční oltáře byly ve velmi špatném technickém stavu a dřívější neodborné úpravy je esteticky znehodnotily. Cílem restaurování bylo oltáře technicky zajistit a vrátit jim jejich původní uměleckou kvalitu.

Všechny čtyři štukové oltáře (sv. Jana Nepomuckého, sv. Anny, Ukřižování Páně a Bolesné Panny Marie) byly ve spodní části zavlhlé, jejich štukové části byly nesoudržné a několikrát monochromně přetírané. Rozšířené restaurátorské průzkumy prokázaly přítomnost původní polychromované vrstvy skryté pod novějšími monochromními nátěry.

Cílem bylo rehabilitovat tuto originální barevnou vrstvu a vyčistit a obnovit umělé mramory oltářů. Nevhodné nátěry byly sejmuty na původní dochovanou barevnost inkarnátu. Uvolněné části a praskliny byly dle potřeby

fixovány, poškozené a chybějící partie doplněny vápenným štukem. Poté byla provedena závěrečná povrchová úprava směsí přírodních vosků.

Podařilo se rehabilitovat podstatnou část autentického polychromovaného barokního mobiliáře kostela do jeho původní podoby, přičemž v rámci současného stavu poznání obdobného vybavení barokních sakrálních prostorů v regionu Olomoucka se jedná o zcela ojedinělou skutečnost. Akce probíhala od roku 2016 kontinuálně po dobu šesti let. Na restaurování bočních oltářů bude následně navazovat již připravované restaurování hlavního oltáře, kazatelny, křtitelnice a soch ve výklencích.

Zahradní schodiště zámku Troja v Praze

VLASTNÍK, INVESTOR: Hlavní město Praha – ve správě
Galerie hlavního města Prahy

Zámecký areál, který je od roku 1922 v majetku státu, dnes hlavního města Prahy, byl v období socialismu nákladně rekonstruován, ale na zahradní schodiště se tehdy nedostalo prostředků. Proto mu byla zvláštní pozornost věnována nyní, v rámci pokračujících oprav zámku po povodních v roce 2002. Práce na obnově schodiště skončily v březnu 2021.

Areál zámku Troja je velkoryse koncipovaný komplex příměstského zámku – vily v italském stylu, s hospodářskými budovami a zahradními stavbami v rozlehlém, plánovitě architektonicky navrženém parku. Schodiště, vyzdobené sochami na motivy antické mytologie, vznikalo v letech 1678 až 1703 jako dílo Johanna Georga a Paula Heermannových. Před současnou obnovou se nacházelo v havarijním stavu. Velká část architektury i sochařské výzdoby vykazovala korozi kamene,

v minulosti navíc došlo k vysrávkám z nevhodného materiálu. Zjištěny byly i statické poruchy na figurách.

Obnovené schodiště by se alespoň hmotově mělo blížit původnímu konceptu – pouze čištění soch v minulosti nás zřejmě připravilo o historické povrchové úpravy. Náročná práce spojená s výměnou a doplněním ohrožených figur za kopie vedla k oživení prvotního autorského záměru: reprezentační nástupní schodiště zámku – v přímé pohledové ose na Hrad – vytváří monumentální „předehru“ s olympskými božstvy, po níž následuje pohled na bohatě zdobený hlavní sál. Po více než třiceti letech tak obnovou schodiště došlo k završení celkové renovace zámku Troja.

Morový sloup v Plzni

VLASTNÍK, INVESTOR: město Plzeň

Plzeňský mariánský sloup je především výrazem vděčnosti za záchranu před morem. Výjimečnost tohoto díla, přesahující hranice regionu, tkví v rané době jeho vzniku. Komplexní obnova vrátila monumentu jeho původní podobu a zabránila jeho postupující degradaci.

Monument z dílny Kristiána Widemanna byl dokončen v roce 1681. Jediněčné je využití plzeňské kultovní sochy krásného slohu – Madony plzeňské – jako vrcholové statue. Původní sochařská výzdoba byla v roce 1714 obohacena o další trojici soch od Kristiána syna Lazara Widemanna.

Poslední restaurátorské ošetření mariánského morového sloupu proběhlo v roce 2006, týkalo se sochařské výzdoby a mělo pouze preventivní ráz. Celková restaurátorská obnova díla byla proto neodkladná.

Podrobný průzkum památky provedený v roce 2018 umožnil nová zjištění o základ-

ním stavebním materiálu díla, technologii a rozsahu předchozích zásahů. Následnou komplexní obnovou byl stabilizován stav památky, odstraněny druhotné nevhodné zásahy, vhodněji pojata sochařská modelace v minulosti rekonstruovaných partií a současně rehabilitována „světecká identita“ sochy sv. Šebestiána, čímž byl napraven dlouhotrvající historický omyl a obnoveno původní výrazné „protimorové“ vyznění sloupu.

Restaurátorský zákrok umožnil zachování památky v původním prostředí jako jedné z dominant historického městského jádra.

Sochařská výzdoba v kostele v Milešově

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
Milešov

Milešovský kostel sv. Antonína Paduánského se po roce 2010 nacházel ve velmi špatném stavu, byly poškozeny nejen jednotlivé fasády a jejich umělecká výzdoba, ale také střecha a krov a do kostela lokálně zatékalo. Proto byl v roce 2012 zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví a započala se jeho systematická obnova. Aktuálně byla opravena sochařská výzdoba průčelí.

Kostel nechal postavit Zdeněk Kašpar Kaplíř ze Sulevic v letech 1669–1680 podle návrhu architekta a stavitele Antonia Porty. V duchu barokního stavitelství byla novostavba umístěna do volné krajiny jako pohledový protipól místního zámku. Jde o jednoduchou jednodolní stavbou, nicméně hlavní průčelí je pojednáno velmi precizně v kolosálním římsko-iónském stylu, přičemž vedle architektonického členění hraje zásadní roli sochařská výzdoba čítající pět soch.

Socha sv. Víta je umístěna ve středu štítu, vlastní průčelí nese na levé straně nad sebou sochy sv. Vojtěcha a sv. Václava, vpravo se nachází sv. Prokop a sv. Ludmila. Jejich restaurování bylo zahájeno v roce 2018. Zásah byl poměrně komplikovaný, protože počátkem 20. století byly sochy zpevněny draselným sklem, což sice přineslo krátkodobý pozitivní efekt, nicméně kamenná hmota se později dostala až do havarijního stavu, měkčí ložiska jemnozrnného křemenného pískovce se lokálně téměř zcela vyplavila.

Restaurátorský zásah byl proveden s maximální snahou o rekonstrukci a doplnění poškozených či chybějících částí a způsob restaurování byl průběžně zkoušen a ověřován na vzorcích. Výsledek zásahu je mimořádný, restaurování zcela podpořilo originální výtvarný účinek díla, aniž by se samo na restaurovaném díle projevil.

PAMÁTKOVÁ KONVERZE

UŽŠÍ NOMINACE

Bez užší nominace

OSTATNÍ NOMINACE

1. Centrum obnovy společného kulturního dědictví ve Znojmě

Nominace: město Znojmo, zastoupené starostou
Ing. Jakubem Malačkou a Ing. arch. Vratislav Zíka
z o. p. s. Společně
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Centrum obnovy společného kulturního dědictví ve Znojmě

VLASTNÍK, INVESTOR: město Znojmo,
Římskokatolická farnost Znojmo – Louka

Takzvaná Stará škola je nedílnou součástí premonstrátského kláštera v Louce, založeného v roce 1190 úředním knížetem Konrádem Otou. Monumentální klášterní komplex má v budově školy poslední stopy své románské historie.

Klášterní komplex vznikl v průběhu 13. století a v 18. století většinu budov nahradila nová monumentální barokní novostavba. Objekt Staré školy zůstal stranou a do 20. století byl využíván k pedagogickým účelům. Představuje poslední část románské kvadratury kláštera. Tuto stavební etapu reprezentují obvodové zdi objektu s odkrytým románským šterbinovým oknem na jeho jižní straně a původními románskými vstupy na západní a severní straně.

Nyní se dočkal záchrany v rámci konverze objektu na Centrum obnovy společného kulturního dědictví. Bude sloužit jako specializované centrum zaměřené na udržitelnou obnovu

památkových objektů, areálů a historických sídel. Novou náplní bude též turistické informační centrum, multifunkční sál s kapacitou 200 osob a ve sklepech pak expozice o stavebním vývoji kláštera. Dále se podařilo obnovit původní románský vstup z ambitu do kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václava a rekonstruovat největší plochu komponované barokní valounové dlažby u západního průčelí kostela.

Stavební akcí, která trvala od srpna 2019 do konce roku 2021 a již předcházela řada průzkumů, konzultací a řešení, se podařilo budovu zachránit, zachovat její historickou podstatu a dát jí novou plnohodnotnou funkci.

OBJEV, NÁLEZ ROKU

UŽŠÍ NOMINACE

1. Gotická Horská brána a opevnění v Praze

Nominace: Archaia Praha z. ú., zastoupená Mgr. Vojtěchem Kašparem a Mgr. Martinem Vyšohledem, a Penta Real Estate, s. r. o., zastoupená Ing. Rudolfem Vackem, Ing. Davidem Musilem, Ph.D., a Ing. Lubošem Bógou
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

2. Renesanční malby v kostele v Úlicích

Nominace: Ondřej Bacho, starosta obce Úlice, a restaurátoři MgA. Jiří Suchan a MgA. David Hrabálek
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

3. Gotické malby v kostele v Kozlově

Nominace: město Bochov, zastoupené starostou Miroslavem Egertem
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

4. Malby v kostele Všech Svatých v Litoměřicích

Nominace: Římskokatolická farnost – děkanství u Všech Svatých Litoměřice, zastoupená R.D. ICLic. Mgr. Józefem Szeligou
Za Ústecký kraj nominuje ÚOP v Ústí nad Labem

5. Rudní mlýn ze 13. století u Havlíčkova Brodu

Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená Mgr. Jakubem Těsnohlídkem a Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, zastoupený doc. Mgr. Petrem Hrubým, Ph.D.
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

OSTATNÍ NOMINACE

6. Pozdně gotická socha Ukřižování v Moutnicích

Nominace: PhDr. Mgr. René Strouhal, Ph.D., farář Římskokatolické farnosti Moutnice a MgA. Dominik Fiala, restaurátor
Za Jihomoravský kraj nominuje ÚOP v Brně

Gotická Horská brána a opevnění v Praze

VLASTNÍK, INVESTOR: Penta Real Estate s.r.o.

V areálu Masarykova nádraží při Hybernské ulici byly odkryty a zdokumentovány součásti novoměstského gotického opevnění Prahy a základy Horské brány. Akce proběhla v rámci přípravy developerského projektu s plánem plochu zastavět.

Oblast Masarykova nádraží v posledních letech prochází rozsáhlou proměnou. Archaia Praha z. ú. zde situaci dlouhodobě sleduje. Její pracovníci provedli v roce 2018 zjišťovací sondáž v místě zaniklého opevnění a v roce 2021 pak proběhl rozsáhlý záchranný archeologický výzkum, který částečně odkryl základy gotické Horské brány a mnoho dalších objektů včetně reliktů barokního bastionu č. XXIII sv. Mikuláše.

Horská brána byla jednou ze čtyř bran v systému opevnění Nového Města z let 1348–1350. Tvořily ji dvě hranolové věže obdélného půdorysu a mezilehlý průjezd. V nároží sever-

ní věže zůstal dochován jediný pískovcový kvádr – nejnižší nadzemní článek vnějšího ostění brány se stopami obrusu od kol projíždějících vozů. Od brány vedla ven z města kvalitně dlážděná silnice. Překvapujícím zjištěním byla absence hradebního příkopu v prostoru před vlastní bránou. Horská brána zanikla v závěru třicetileté války (1648).

Na základě učiněných nálezů došlo za úzké spolupráce společnosti Archaia Praha z. ú., investora, NPÚ, ÚOP v Praze a Magistrátu hlavního města Prahy k úpravě chystaného developerského projektu. Zdiva byla překryta ochrannou vrstvou a opět zahrnuta zeminou. Památku se tak podařilo nejen identifikovat a zdokumentovat, ale také zakonzervovat pro budoucnost.

Renesanční malby v kostele v Úlicích

VLASTNÍK, INVESTOR: obec Úlice

Kostel sv. Vavřínce v Úlicích je patronátní kostel z počátku 17. století. Jedná se o drobnou jednolodní stavbu s obdélnou lodí a trojbokým závěrem. Díky celkové opravě památky, jejíž součástí byl orientační průzkum vnitřních omítek a nátěrů, byla odhalena starší dekorativní a figurální výmalba.

Rozšířený průzkum zjistil, že v celém prostoru lodí se dochovaly renesanční omítky s malbou, a bylo přistoupeno k odstranění mladších monochromních nátěrů. Na jižní stěně byly dekorativní malbou pojednány špalety a šambrány oken. Na severní stěně proti vchodu se nalézá malba sv. Kryštofa s Ježíškem na ramenou, která je provedena na celou výšku zdi. Západní stěna je vyzdobena motivem Zvěstování Panně Marii, v pravé části stěny se nachází sedící Panna Marie a v levé části je zobrazen anděl. Malba pokračuje také na stěně směrem k presbytáři a lze předpokládat, že

zdobila i povrchy omítek závěru kostela, který byl ale v minulosti přestavěn.

Úlický kostel byl opomíjenou drobnou sakrální stavbou, kterou nově získala do správy obec. Díky jejímu rozhodnutí o opravě objektu a odpovědnému přístupu se podařilo nalézt dosud neznámé hodnotné renesanční malby z doby výstavby kostela, které navíc nevykazovaly poškození mladšími úpravami. Pro svoji kvalitu a rozsah jsou objeven nadregionálního významu. Na stěnách kostela jsou patrné také otisky po starších dřevěných konstrukcích (lavice, kazatelna, schodiště, kruchta) a je tak možné získat představu o původním rozvržení prostoru.

Gotické malby v kostele v Kozlově

VLASTNÍK, INVESTOR: město Bochov

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je původně gotický kostel z druhé poloviny 14. století a začátkem 18. století byl částečně barokně přestavěn. Je unikátní ukázkou vysoké úrovně gotického venkovského stavitelství, kterou dokládá nejen množství uměleckořemeslných detailů, ale také gotické malby objevené v roce 2021 v presbytáři kostela.

Obdobně jako jiné památky v pohraničí byl kostel v druhé polovině 20. století podroben těžkým zkouškám – několikrát byl vyrabován, v roce 1963 byly odcizeny tři pozdně gotické sochy, vylomen renesanční náhrobník. V roce 1966 spadla část stropu boční kaple. Již několik desetiletí se kostel potýká s problémy s vlhkostí v obvodovém zdivu. Opravy havarijního stavu památky započaly v roce 2008.

Po rozšíření oprav interiéru do presbytáře byly objeveny hodnotné gotické malby v několika vrstvách, které je možné datovat přibližně

do 15. století. K nálezům patří např. nástěnná malba s iluzivní, pozdně gotickou architekturou s fiálami a vimperkem, která akcentuje poměrně jednoduše pojatý sanktuář. Uprostřed této iluzivní architektury je kvalitně provedená malba Bolestného Krista. V pravé části presbytáře, nad pásem s iluzivní zavěšenou draperií, můžeme spatřit monumentálně pojatou scénu Nesení kříže, na niž zřejmě navazovala scéna s Ukřížováním. V současnosti NPÚ ÚOP v Lokti spolupracuje s odborníky na interpretaci a časovém zařazení nálezů, stav maleb je monitorován a probíhají odborná jednání o dalším postupu záchrany kostela.

Nalezené gotické malby svou mimořádnou uměleckou kvalitou vysoce přesahují hranice regionu. Jde nadto o středověké dílo dochované v autentické podobě bez pozdějších restaurátorských zásahů.

Malby v kostele Všech Svatých v Litoměřicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost –
děkanství u Všech Svatých Litoměřice

Kostel představující jednu z dominant jádra města byl barokně přestavěn počátkem 18. století Octaviem Broggiem. V kostele je zachováno středověké zdivo starší stavby, která kostelu předcházela. Během obnovy střešního pláště byly v roce 2021 objeveny neočekávané středověké nástěnné figurální malby.

Objev byl zdokumentován, restaurátoři jej následně stabilizovali a zajistili tak, aby nedošlo k jeho poškození během dalších prací. Restaurátorský zásah provedla Eva Votočková.

Malby jsou pravděpodobně posledním pozůstatkem v minulosti bohaté figurální výzdoby kostela, která mohla být dosud pouze předpokládána na základě analogií z jiných středověkých kostelů. Malby se nacházejí v nepřístupném prostoru krovu jižní lodi kostela.

Pozoruhodná nástěnná malba se zachovala pouze torzovitě, více než polovina zobraze-

ného výjevu zanikla vložem raně barokních kleneb. Vytváří pás rámovaný původním tvarem zaklenutí shora a mladším zastropením v jeho spodní části a dodnes prezentuje celou řadu drobných detailů. Nad celým vyobrazením dominuje polopostava Boha Otce v modrém šatu, který výrazně gestikuluje a jehož mohutná ramena flankuje dvojice andělů s nezvyklými křídly.

Malbu lze datovat do předhusitského období, pravděpodobně na konec 14. století. Patrně souvisí s uměleckou tradicí vycházející z děl Mistra Theodorika, na kterou upozorňují především přejaté kompoziční prvky i drobné detaily maleb. Jelikož zachycují z ikonografického hlediska zcela jedinečný výjev, nabízejí široký prostor pro budoucí badatelskou činnost.

Rudní mlýn ze 13. století u Havlíčkova Brodu

VLASTNÍK, INVESTOR: Ředitelství silnic a dálnic,
správa Jihlava

Při archeologickém výzkumu, který předcházal stavbě silničního obchvatu Havlíčkového potoka objeven relikv rudního mlýna, datovaný do druhé poloviny 13. století. Jedná se o teprve druhý přímý archeologický doklad vodního kola ve středověkém hornictví a hutnictví.

Relikt rudního mlýna se nacházel na přechodu nivy do svahovin na východním břehu Stříbrného potoka. Výzkum měl charakter plošné exkavace ve čtvercové síti. Areal byl charakteristický množstvím archeometalurgického materiálu, ústředním objevem však byly pozůstatky mlýna. Mezi dochovanými dřevy vyniká segment vodního kola, které lze interpretovat jako korečnick poháněný stabilní asymetrickou vodní zátěží v korcích. Výpočet i grafické modelování průměru kola došly k výsledku 5 m.

Ze stovek dřev z lednice i z kanálu je dendrochronologicky datováno 50 vzorků, v nichž se rýsuje několik horizontů: 1270–1274; 1292–1293 a 1295–1299. Tato data jsou klíčovými indikátory doby údržby kanálu, od čehož lze odvozovat i dobu existence mlýna. Součástí areálu byla i liniová struktura v sousedství mlýna, kterou lze považovat za pozůstatek náhonu.

Objev je v Evropě teprve druhým přímým archeologickým dokladem vodního kola ve středověkém hornictví a hutnictví. Ve středoevropském měřítku pak jde o vůbec první objev tohoto druhu v tak dobrém a komplexním stavu zachování. Podává jedinečné svědectví o technické úrovni produkce stříbra ve středověkém českém státě na sklonku přemyslovského období.

Pozdně gotická socha Ukřižování v Moutnicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost
Moutnice

Socha Ukřižovaného Krista se nacházela až do roku 2021 v interiéru kostela sv. Jiljí v Moutnicích jako odborníky nepovšimnutá památka. Už od prvních sondáží a průzkumů bylo restaurátorovi zřejmé, že nejde o dílo z 19. století, jak se doposud soudilo, ale pozdně gotickou práci vynikající kvality.

Neuspokojivý stav skulptury Ukřižovaného v kostele sv. Jiljí vedl administrátora farnosti k úvahám o jeho restaurování. Absolvent pražské AVU Dominik Fiala po sondážích a dalších prvotních průzkumech naznal, že nejde o dílo z poslední čtvrtiny 19. století, ale o starší práci, farář René Strouhal se proto rozhodl oslovit NPÚ s žádostí o posouzení stáří a hodnoty sochy.

Že jde o dílo z přelomu 15. a 16. století posléze potvrdil i přední specialista na pozdně gotickou skulpturu prof. Ivo Hlobil. Během pečlivého restaurování se postupně odhalovalo

několik vrstev přemaleb do té doby zastírajících suverénní polychromovanou řezbu, jež dokládá vynikající uměleckou úroveň sochy. Administrátor farnosti navrhl její prohlášení kulturní památkou.

Nalezení doposud neznámé středověké památky je vždy výjimečnou událostí. V případě moutnického Ukřižovaného jde o umělecky neobyčejně kvalitní pozdně gotickou sochu vzniklou patrně na Moravě. Jako významný článek vývojové řady středověké dřevorezby na Moravě bude v budoucnu jistě náležitě vědecky zpracována a doceněna.

PREZENTACE A POPULARIZACE

UŽŠÍ NOMINACE

1. Televizní magazín Z Metropole a jeho osvětový význam

Nominace: Česká televize a redaktorský tým magazínu Z metropole: Petr Sojka, PhDr. Magdaléna Šulcová a Sabina Janovicová
Za hl. m. Praha nominuje ÚOP v Praze

2. Soustavný výzkum a prezentace ohrožených továrních komínů

Nominace: Ing. Martin Vonka, Ph.D., a Mgr. Michal Horáček
Za Královéhradecký kraj nominuje ÚOP v Josefově

3. Udržování tradice a popularizace zvonického řemesla v Čisté

Nominace: obecní zastupitelé a současně zvoníci Mgr. Pavel Kuře a Štěpán Maiwald
Za Pardubický kraj nominuje ÚOP v Pardubicích

4. Tavba skla v replice středověké sklářské pece u Havlíčkova Brodu

Nominace: Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod, p. o., zastoupené kurátorkou Mgr. Alenou Jindrovou, a sklář František Novák
Za Kraj Vysočina nominuje ÚOP v Telči

5. Expozice Skrytý středověk na zámku v Bílovci

Nominace: město Bílovec, zastoupené starostkou Mgr. Renatou Mikolašovou, a Ing. arch. Martin Materna
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

OSTATNÍ NOMINACE

6. Prezentace barokních soch v lapidáriu v Čimelicích

Nominace: obec Čimelice, zastoupená bývalým starostou Vladimírem Pánkem, a historik Václav Vlček
Za Jihočeský kraj nominuje ÚOP v Českých Budějovicích

Z metropole

V roce 2021 magazín České televize Z metropole oslavil 15. výročí zahájení vysílání. Za dobu existence si získal pevné postavení ve vysílacím schématu ČT, oblibu a přízeň diváků, a to nejen pražských, a respekt a uznání kolegů publicistů i odborné veřejnosti.

Reportážní magazín Z metropole začala ČT vysílat v září roku 2006. Dosud bylo odvysíláno více než 800 vydání pořadu a objevilo se v něm téměř 2 500 původních reportáží. Základní osnovu pořadu obvykle tvoří tři větší, exkluzivní reportáže doplněné kratšími příspěvky.

Tým kmenových redaktorů je tříčlenný, přičemž v průběhu let se jich vystřídal všehovšudy šest. Současný tým v nezměněné sestavě pracuje 10 let. Koncepce, struktura a obsah magazínu dlouhodobě přesahuje rámec běžného regionálního zpravodajství nebo nahodilého sbírání solitérních informací. Redaktoři

Televizní magazín Z Metropole a jeho osvětový význam

díky svým dlouholetým zkušenostem a širokému okruhu spolupracujících odborníků a respondentů dokázali vytvořit audiovizuální kroniku Prahy. Pořad sleduje naši metropoli v celé její komplexnosti, zabývá se historií města, stavbami a památkami, pozoruhodnými lokalitami, přírodou, kulturou a uměním, průmyslem, osobnostmi a pamětníky i každodenním životem Pražanů.

Přínos magazínu spočívá v dlouholeté soustavné pozitivní prezentaci Prahy a její historie pro širokou veřejnost, v budování vztahu k našemu hlavnímu městu a ve shromažďování a šíření znalostí, které by bez badatelské práce redaktorů zůstaly zapomenuty. Významně se podílí na šíření dobrých příkladů péče o Prahu a její památky.

Soustavný výzkum a prezentace ohrožených továrních komínů

Před deseti lety se problematice továrních komínů, jejich architektuře, typologii či symbolice věnovali jen ojedinelí odborníci nebo nadšenci – „komínáři“. Ovšem díky výzkumné a popularizační aktivitě Martina Vonky a Michala Horáčka se situace výrazně proměnila. Vyšlo několik knih, konají se výstavy a téma se podařilo dostat do obecného povědomí.

Vonka a Horáček stojí za projektem MK ČR Dokumentace, evidence, prezentace a návrhy konverzí továrních komínů jako ohrožené skupiny památek průmyslového dědictví na území České republiky. Projekt zaštila Fakulta stavební ČVUT v Praze. Jeho hlavní výzkumná část proběhla v letech 2016–2020. Doprovází ji a navazuje na ni úsilí zprostředkovat téma veřejnosti.

Projekt umožnil vznik dvou publikací. Jedna je věnována demolicím továrních komínů, druhá mapuje možnosti soudobého využití těch,

kteří již neslouží původní funkci. Ještě před tímto projektem autoři připravili publikaci, která podává základní popis těchto památek. Mezi další aktivity M. Vonky a M. Horáčka patří také pořádání výstav. Zatím poslední výstava o novém využití továrních komínů se uskutečnila loni v Kostelci nad Černými lesy a letos ji návštěvníci mohou zhlédnout v Hornickém skanzenu Mayrau. Oba autoři také hojně vystupují v médiích, loni natočili seriál reportáží pro Český rozhlas Vltava a na sociálních sítích spustili kampaň #kominytahnou, která má na tovární komíny upozornit i touto cestou.

Jich aktivity pomohly nejen odborné složce státní památkové péče, ale především popularizaci a prezentaci tématu směrem k veřejnosti, která nyní v továrních komínech může spatřovat hodnoty, symboliku a chápat, že komíny jako ikony průmyslového věku jsou platnou součástí paměti místa.

Kostel sv. Mikuláše v Čisté se v minulosti pyšnil pěti historickými zvony. Následkem dějinných událostí však o většinu z nich přišel. Místní zvoníci před lety iniciovali sbírku na pořízení nových zvonů a v současnosti jich má kostel znovu pět.

Ztrátu několika zvonů zapříčinila rekvizice za obou světových válek. Jen jeden z nich unikl zkáze a v roce 1947 se vrátil zpět do Čisté. Tento zvon sv. Jana a Petra zavěšený ve věži je barokní a pochází z dílny brněnské zvonářky Kateřiny Kercker. Dodnes se zachoval ještě zvon sv. Pavla visící v sanktusové věžičce, ten je dílem broumovského Octaviana Wintera.

Roku 2016 byl odlit malý zvon sv. Václava a Mikuláše. Velký zvon sv. Mikuláše se v roce 2019 stal největším zvonem v regionu. Do reliéfu postavy kostelního patrona byl vsazen odlitek jediné zachované části původního zvonu – střípek hlavy sv. Mikuláše. Roku 2021

Udržování tradice a popularizace zvonického řemesla v Čisté

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost – proboštvství Litomyšl

byl do sanktusové věžičky instalován poslední chybějící zvon sv. Petra. Autorkou všech nových zvonů se stala zvonářka Leticia Vránová-Dytrychová z Brodku u Přerova.

Hlavní zásluhu na osazení nových zvonů nesou místní zvoníci. Zvon je místními považován za nositele trvalé hodnoty, která přetrvá staletí a která byla v každém místě oznamovatelem času, významných i všedních událostí. Díky přípravě podoby nových zvonů a sháňení financí na jejich výrobu objevili obyvatelé Čisté ještě jeden aspekt – došlo k propojení lidí různého vyznání, společenských a profesních vrstev. Také tradice zvonění, která v mnoha malých obcích nenávratně zaniká, je v Čisté aktivně udržována a roste – včetně „zvonického dorostu“ je v obci již osm zvoníků.

Tavba skla v replice středověké sklářské pece u Havlíčkova Brodu

VLASTNÍK, INVESTOR: Kraj Vysočina

Kraj Vysočina zůstává po staletí významnou sklářskou oblastí. Muzeum v Havlíčkově Brodě vybudovalo repliku středověké sklářské pece s cílem fenomén vysočinského sklářství popularizovat.

Muzeum postavilo sklářskou pec v roce 2015 pod vedením svého tehdejšího ředitele MgA. Jiřího Jedličky a archeologa Mgr. Aleše Knápka. Kromě popularizace regionální sklářské tradice bylo cílem ověřit středověké technologie pomocí surovin a materiálů, které jsou místně běžně dostupné i v současné době.

Zaměření, stavba přístřešku a zdění topného kanálu proběhlo na podzim 2015, na ně navázala na jaře 2016 jílová část pece, kterou tvoří kopule a chladicí část. V roce 2016 také proběhla první experimentální tavba sklářského kmene a tavba skla. Původní projekt počítal s pětiletým provozem pece, nicméně na nalé-

hání sklářů a veřejnosti bylo rozhodnuto o jeho pokračování.

V roce 2021 se akce mohla konat poštěstě. Protože se po zimě propadla chladicí část pece a uvolnila se klenba, musela být chladicí část nově postavena. Tavba pak probíhala ve dnech 27.–29. srpna 2021. Návštěvníci si mohli sami vyrazit skleněnou medaili a zblízka pozorovat s odborným výkladem skláře Františka Nováka tavbu skla a výrobu replik historických číší z různých období.

Projekt splnil svůj účel, pomohl posunout naše znalosti historických sklářských postupů a povzbudil zájem o bohatou historii sklářství na Vysočině.

Expozice Skrytý středověk na zámku v Bílovci

VLASTNÍK, INVESTOR: město Bílovec

Bilovecký zámek, původně městský hrad, sdílí osud mnoha památek v regionu. V závěru druhé světové války jeho majitelé uprchli, po přechodu fronty byl vypálen a od zániku jej odvrátilo jen rozhodnutí změnit ho ve sklad. V 90. letech se prázdného objektu ujalo město Bílovec, které se do něj snaží navrátit život.

V gotickém suterénu nyní vznikla expozice věnovaná nejstarším dějinám objektu. Stala se hmatatelným dokladem úsilí Bílovce rehabilitovat památkové hodnoty zámku a zapojit jej do života místa. S využitím dotačních programů byly obnoveny inženýrské sítě, fasády, schodiště a nádvoří a na řadu přicházejí interiéry. Stavební úpravy jsou doprovázeny archeologickým výzkumem a operativní dokumentací, z nichž vzešlo mnoho nových informací o stavebním vývoji hradu a zámku.

V působivém prostředí gotických suterénních prostor severního křídla je nově

představena podoba pozdně středověkého městského hradu. Návštěvníci se seznamují s opevněním, způsobem bydlení i předměty všedního dne na středověkém hradě. Základní myšlenkou návštěvnické trasy je snaha ukázat historickou stavbu jako obsáhlý archiv informací o minulosti, k níž se nedochovaly téměř žádné písemné zprávy či ikonografické prameny. Návštěvník má možnost pomocí modelů a interaktivních prvků sledovat pravděpodobnou podobu tohoto panského sídla ve středověku a jeho další stavební vývoj.

Archeologicky odkryté pozůstatky západního křídla hradu a jeho brány jsou prezentovány formou půdorysné stopy v dláždění nádvoří. Orientaci v moderně, avšak minimalisticky a citlivě pojaté expozici návštěvníkům usnadňuje doprovodná publikace *Hrad Bílovec. Skrytý středověk. Průvodce expozicí* s anglickým a německým resumé.

Prezentace barokních soch v lapidáriu v Čimelicích

VLASTNÍK, INVESTOR: obec Čimelice

Soubor 31 barokních soch z dílny J. K. Hammera je cenný jak svým počtem, tak uměleckou kvalitou. Sochy situované v krajině jsou už na původních místech nahrazeny kopiemi a nyní se podařilo najít důstojné místo pro prezentaci originálů v bezpečném prostoru nově zřízeného lapidária v Čimelicích.

Jan Karel Hammer se svou dílnou v Čimelicích působil doložitelně mezi lety 1737–1757 a jeho sochařská díla ozdobila řadu míst v obci a jejím okolí. Část soch byla podle tradice určena pro alej vedoucí od čimelického zámku k zámku v Rakovicích, odkud byla později přemístěna na více míst v okolí. Od 80. do 90. let 20. století stále více materiálově degradované originální sochy postupně v exteriéru nahrazovaly kopie.

Originály zůstávaly dlouhodobě uloženy v provizorních podmínkách ve veřejnosti nepřístupných prostorech. Před několika lety

se objevila možnost vystavit sochařská díla přímo v Čimelicích v bývalé kotelně u čp. 244. Obec zahájila celkovou rekonstrukci objektu a zajistila restaurování originálních soch. Restaurovátké práce provedl akad. sochař Ivan Tlásek. Sochy byly v prostoru nového lapidária seskupeny do celků na základě jejich předchozího umístění v exteriéru.

Ojedinelý soubor je významným dokladem sochařského umění v regionu v době kolem poloviny 18. století. Obec při prezentaci regionálního kulturního dědictví nespolehala na přidělení dotačních prostředků, nýbrž hledala racionální finančně dosažitelné řešení.

ZÁCHRANA PAMÁTKY

UŽŠÍ NOMINACE

1. Městská dvorana v Lokti

Nominace: Ing. Mgr. Petr Adamec, bývalý starosta města Loket
Za Karlovarský kraj nominuje ÚOP v Lokti

2. Hrad Vízmburk

Nominace: Sdružení pro Vízmburk, z. s., zastoupené Mgr. Jaroslavem Balcarem
Za Královéhradecký kraj nominuje ÚOP v Josefově

3. Palác hradu Starý Světlov

Nominace: obec Podhradí, zastoupená starostou Františkem Koudelkou, a za koordinaci a realizaci stavebních prací Martin Petřůj
Za Zlínský kraj nominuje ÚOP v Kroměříži

4. Stodola ze Skaličky

Nominace: Národní muzeum v přírodě, zastoupené generálním ředitelem Ing. Jindřichem Ondrušem, a Kulturní obnova památek, s. r. o., zastoupená jednatelem Mgr. Jiřím Pokorným
Za Olomoucký kraj nominuje ÚOP v Olomouci

5. Motorový železniční vůz Slovenská strela

Nominace: Mgr. Jiří Střecha, odborný garant obnovy, Ing. Jan Palas, restaurátor, a Tatra Trucks, a. s., zastoupená generálním ředitelem Ing. Pavlem Lazarem, MBA, a hlavními iniciátory Jaroslavem Strnadem, René Materou a Janem Jurkovičem
Za Moravskoslezský kraj nominuje ÚOP v Ostravě

OSTATNÍ NOMINACE

6. Kostel a venkovská usedlost v Dubci

Nominace: spolek Dubec sobě, z. s., zastoupeny Lenkou a Karlem Gebauerovými
Za Plzeňský kraj nominuje ÚOP v Plzni

Městská dvorana v Lokti

VLASTNÍK, INVESTOR: město Loket

Budova nazývaná Městská dvorana je významnou součástí panoramatu památkové rezervace historického jádra města Lokte. Budova z konce 19. století přešla po roce 1989 do soukromých rukou a nastalo období její postupné degradace. Naštěstí po roce 2018 nové vedení města připravilo projekt obnovy a loni byla záchrana Dvorany úspěšně završena.

Budova postavená v letech 1894–1895 v eklektickém historizujícím slohu kombinovala více funkcí – pětipodlažní část sloužila jako ubytovací, stravovací a provozní prostory školy a s ní propojená nižší byla vybavena sálem pro veřejnou kulturní a sportovní činnost. Na konci 80. let 20. století přestala být využívána, její stav se začal rychle zhoršovat a brzy jí hrozila i demolice.

První záchranné práce započaly v roce 2016, avšak byly spojeny s provedením řady ne-

vhodných úprav. Teprve s nástupem nové samosprávy v roce 2018 se záchrana památky dostala do souladu s principy památkové ochrany. Byla položena nová střešní krytina, obnoven krov a vnitřní i vnější omítky. Původní prvky výplní (okna a dveře), zábradlí nebo části keramických podlah byly zachráněny. V průběhu restaurování stropní výmalby sálu odborníci odhalili nejstarší vrstvu a kompletně ji rekonstruovali podle původního vzoru. Společenskému sálu byla navržena podoba reprezentativního prostoru konce 19. století.

Městská dvorana byla dlouhodobě jednou z nejohroženějších památek v Karlovarském kraji. Iniciativní a aktivní přístup vedení města vedl nejen k navrácení jeho historické podoby a zachování řady cenných architektonických prvků, ale i k návratu historické funkce Městské dvorany jako společenského, kulturního a vzdělávacího centra.

Hrad Vízmburk

VLASTNÍK, INVESTOR: vlastník Národní památkový ústav, investor Sdružení pro Vízmburk, z.s.

V letech 1972–1984 odkryl pražský Archeologický ústav ČSAV pod vedením PhDr. Antonína Hejny, CSc. torzo hradu, jehož stěny dosahovaly až do výše 1. patra. Zdivo se však začalo velmi brzy rozpadat. Z iniciativy nadšenců byl v letech 2008–2021 hrad obnoven a zachráněn pro budoucnost.

Hrad Vízmburk je datován do poloviny 13. století, kdy ho vystavěl český šlechtic Tas z Vízmburku. V roce 1447 byl hrad vykoupěn Slezany a pobořen. Teprve výzkum Antonína Hejny umožnil hrad znovu odhalit a v překvapení nad rozlehlostí archeologických nálezů byl tehdy Vízmburk také nazýván „východočeskými Pompeji“. Torzo hradu ovšem zůstalo po desetiletí jen provizorně zastřešeno, některé zdi se bez opory odtěženého materiálu zřítily a stavební kámen pískovec zrychleně erodoval.

Od roku 2008 začala na hradě dobrovolně působit skupina nadšenců pod vedením

Mgr. Jaroslava Balcara, a to jako spolek Sdružení pro Vízmburk. Spolek zajistil projektovou dokumentaci k celkové obnově a zastřešení. V roce 2013 došlo k zastřešení západního hradního křídla. Pozdější obnova zahrnuje nejen přezdění a zpevnění korun zdí, zpřístupnění věže, ale také velmi náročnou opravu narušených sklepů, bez níž by nebylo možné zajistit a zastřešit zdivo nacházející se nad nimi. Veškeré aktivity Sdružení pro Vízmburk, z. s., jsou vyvíjeny zcela na dobrovolné bázi. Sdružení pro Vízmburk, z. s., svou dlouholetou nezištnou činností zásadním způsobem přispělo k záchraně a oživení dlouhodobě ohroženého a zanikajícího torza státního hradu Vízmburk. V roce 2021 byly rozhodující práce dokončeny a jádro hradu Vízmburk bylo poprvé v jeho historii zpřístupněno v plném rozsahu.

Palác hradu Starý Světlov

VLASTNÍK, INVESTOR: v podílovém spoluvlastnictví, investor obec Podhradí

Poměrně odlehlá a vysoko položená zřícenina Starého Světlova (609 m n. m.) uchovává řadu významných dokladů středověkého stavitelství. Pozůstatky hradního paláce byly dlouhodobě vystaveny negativnímu působení povětrnosti i lidského faktoru, proto bylo v roce 2021 přikročeno k nutným záchranným pracím.

Práce byly zahájeny v červenci 2021 archeologickým výzkumem v západní části paláce, v místech dotčených následnými pracemi. Následně bylo zdivo očištěno a odborně zdokumentováno, poté proběhla jeho konzervace a překrytí ochrannou nadezdívkou. Významné nálezy (omítky, maltové podlahy i další stavební i architektonické detaily) byly ochráněny přispáním zeminy a citlivou stavební konzervací. Práce byly ukončeny v září téhož roku.

Zásah byl proveden s respektováním výrazu původního zdiva a způsobem, který zajistil

dlouhodobou ochranu originálních konstrukcí. Finálním řešením je „čistá“, zakonzervovaná zřícenina v přírodním prostředí, bez dalších přístřešků a staveb.

Stavební a konzervační práce koordinoval a realizoval na mimořádně vysoké řemeslné úrovni Martin Petrůj. Do společného úsilí se podařilo zapojit místní obyvatele a spolky i nadšence z řad odborné a laické veřejnosti, například členy zlínské sekce Klubu Augusta Sedláčka, zaměstnance NPÚ a další.

Záchrana byla financována z veřejné sbírky. Iniciovala ji obec Podhradí, která, přestože není vlastníkem objektu, se dlouhodobě snaží o poznání, záchranu a kultivovanou prezentaci této památky a cíleně vrací hrad do povědomí místních obyvatel.

Stodola ze Skaličky

VLASTNÍK, INVESTOR: Národní muzeum v přírodě

Stodola v areálu bývalé fojtské usedlosti ve Skaličce byla objevena v rámci terénního výzkumu lidové architektury Záhoří a část dřevěných konstrukcí datována do poloviny 16. století. Majitel zamýšlel využít pozemek, na kterém chátrající stodola stála, pro novostavbu rodinného domu a vlastní stodolu zbourat.

V roce 2020 byla stavba přenesena do konzervátorského pracoviště Národního muzea v přírodě ve Frenštátu pod Radhoštěm, kde byly provedeny nezbytné konzervátorské, restaurátorské a tesařské zásahy. S dřevěnými prvky bylo přeneseno i základové zdivo, mlat a střešní krytina. Od června 2021 byly jednotlivé roubené části postupně převezeny do expoziční části Hanáckého muzea v přírodě v Příkazích, kompletace byla dokončena v prosinci 2021. Spáry mezi srubnicemi stěn byly ze strany mlatu osazeny původními zby-

ky výmazů, chybějící materiál byl doplněn novou hliněnou hmotou s rostlinnými příměsemi. Obnova veškerých konstrukcí stodoly byla provedena řemeslně, tzn. za použití technologických postupů a náradí odpovídajících době vzniku jednotlivých prvků stavby.

Zásadní pro transfer stodoly byla činnost Národního muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm. Zejména jeho pracovník Mgr. Bryol stavbu v terénu objevil, inicioval jednání s majitelem a prověřil různé lokality, do kterých by mohla být stodola přemístěna. I když stavba není kulturní památkou, akcí byla zachráněna jedna z nejstarších a nejncennějších dřevěných staveb v českých zemích.

Motorový železniční vůz Slovenská strela

VLASTNÍK, INVESTOR: TATRA TRUCKS, a. s.

Motorový vůz M 290.002 je jediný dochovaný exemplář tohoto typu vyrobený v roce 1936 v kopřivnické Tatře. Po odstavení z provozu v roce 1960 byl exponátem v Technickém muzeu v Kopřivnici. Jako národní kulturní památka prošel nedávno kompletní obnovou.

Strela dokládá technickou úroveň Československa a Československých státních drah v období mezi světovými válkami. Po 61 letech chátrání pod širým nebem byla unikátní památka zachráněna. Podílel se na tom tým techniků, řemeslníků a restaurátorů rozmanitých specializací.

Při opravě se vůz rozebral na součásti. Skříň byla postavena na pomocné podvozky, vyvařeny byly nesoudržné a zrezivělé části. Slovenská strela získala nový lak v původním višňově červeném odstínu. V interiéru byly doplněny všechny konstrukce, podlahy, obklady, oken-

ni a dveřní výplně. Mimořádná pozornost byla věnována palubním deskám s kontrolními a ovládacími prvky. Po náročné renovaci a zprovoznění unikátního pohonu motorového vozu proběhla dne 6. května 2021 technicko-bezpečnostní zkouška, při které vůz splnil veškeré náležitosti k plnohodnotnému provozu na tratích v ČR.

Vůz je unikátní systémem pohonu podle patentu Josefa Sousedíka založeném na elektro-mechanickém přenosu výkonu. Ve své době byl výjimečný také designem aerodynamické karoserie i celkovým technickým řešením hlavního konstruktéra Hanse Ledwinky. Dva interiérové oddíly byly komfortně vybaveny a cestovní rychlost dosáhla 92 km/h. Trasu Praha–Brno–Bratislava zvládla Slovenská strela ujet za 4 hodiny 20 minut.

Kostel a venkovská usedlost v Dubci

VLASTNÍK, INVESTOR: vlastník Římskokatolická farnost Horšovský Týn, investor Dubec sobě, z. s.

V roce 2008 si spolek Dubec sobě, z. s., pronajal místní kostel Archanděla Michaela, který se dlouhodobě nacházel v havarijním stavu, s cílem památku zachránit, obnovit a vrátit ji do duchovního a kulturního života regionu.

Po nutné obnově krovu, střech a fasády stavby bylo přistoupeno k restaurátorským pracím v interiéru kostela. Mezi lety 2011–2020 byly postupně restaurovány nástropní malby, výmalba kostela a mobiliář (hlavní oltář i oltáře vedlejší a kazatelna). V roce 2021 byl restaurován a instalován barokní zvon ve věži kostela.

V průběhu obnovy spolek získal do vlastnictví i venkovskou usedlost čp. 6, která je důležitým dokladem lidové architektury tachovského regionu a jež se rovněž nacházela v havarijním stavu. V rámci celkové rekonstrukce bylo obnoveno roubení, dřevěný ob-

klad štítu, střecha, krov, okna a dveře. V rámci rehabilitace interiéru byla zachována původní dispozice včetně černé kuchyně. Spolek plánuje zprovoznit v areálu venkovské muzeum.

Obě stavby dotvářejí původní historické hmotové a prostorové uspořádání obce a tvoří dominanty, které přispívají k její malebnosti. Díky soustavné činnosti spolku Dubec sobě byly obě nemovité kulturní památky zachráněny před zánikem a s nimi i řada movitých kulturních památek jako součást původního vybavení.

Na realizovaných stavebních a restaurátorských pracích při záchraně obou staveb je cenné jejich kvalitní provedení, citlivě reagující na dochovaný originál, a respektování původního řešení historických konstrukcí a jednotlivých architektonických detailů.

PŘÍKLADNÁ SPRÁVA A PREZENTACE PAMÁTKY

UŽŠÍ NOMINACE

1. PhDr. Zdeněk Henig,
státní zámek Benešov nad Ploučnicí
Nominuje ÚPS v Praze

2. Mgr. Renata Černá,
státní zámek Lemberk
Nominuje ÚPS na Sychrově

3. Ivana Holásková,
státní zámek Lednice
Nominuje ÚPS v Kroměříži

Zdeněk Henig, státní zámek Benešov nad Ploučnicí

Řízení správy zámku Benešov nad Ploučnicí PhDr. Zdeňkem Henigem bylo po všech stránkách příkladné a inspirující. Především v dlouhodobém přístupu k obnově rozsáhlého areálu, který představuje několik samostatných zámků – skvostů tzv. saské renesance.

PhDr. Zdeněk Henig působil v NPÚ od roku 1988, kdy se ještě jednalo o Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem, ale už tehdy jako vedoucí památkového objektu Benešov nad Ploučnicí. Při zaměstnání vystudoval etnologii na Univerzitě Karlově a v roce 2001 složil rigorózní zkoušku a získal titul PhDr.

Jako kastelán, který zámek Benešov nad Ploučnicí spravoval do 30. června 2022, uplatňoval koncept založený na postupných krocích, které jsou přiměřené možnostem financování i vlastní kapacity správy. Ve spojení s důsledností a soustředěným úsilím v do-

sahování dílčích cílů tak vzniklo úctyhodné a rozsáhlé dílo obnovy. Rozložení kroků v čase také umožnilo přiměřenou následnou údržbu a trvalé uchování dosaženého stavu památky.

Dr. Henig se jako historik dlouhodobě věnuje badatelské činnosti spojené se svěřeným památkovým objektem a výsledky synteticky zpracovává v publikacích věnovaných historii zámku i rodům, s ním spojených. Připravil výstavy, které výsledky jeho studia přibližují návštěvníkům. V prezentaci památkového objektu využíval všech možností včetně aktivního zapojení do projektů, jako Po stopách šlechtických rodů nebo Hradozámecká noc.

Jako kastelán byl respektovanou autoritou města a regionu. Aktivně spolupracoval s radnicí na organizování života města a působil v jeho odborných komisích pro památkovou péči a kulturu. Stejně aktivní byl ve spolupráci s Ústeckým krajem.

Renata Černá, státní zámek Lemberk

Kastelánka Mgr. Renata Černá působí na zámku Lemberk třicet let. Nastoupila 1. 7. 1992 do pozice uklízečky a později i průvodkyně. Nadšení pro práci na památkovém objektu ji motivovalo i k osobnímu rozvoji – doplnila si potřebné vzdělání a stala se vedoucí objektu, kastelánkou. Své profesi se již 25 let věnuje velmi zodpovědně, za jejího vedení proběhla na Lemberku řada stavebních obnov vedoucích k záchraně spravované památky.

Pod jejím vedením byl vybudován odvod splaškových vod ze zámku a dešťové vody od věže, byla obnovena fasáda jižního a západního průčelí, opraven štukový strop rytířského sálu, vybudován vodovod pro zámek Lemberk a také odstavné parkoviště pro návštěvníky. Za jejího působení byl veřejnosti zpřístupněn Bredovský letohrádek, byla revitalizována rozsáhlá zahrada okolo a zámecká lipová alej.

Paní kastelánka se na mnoha rovinách osobně zapojuje do zámeckých programů. Koncept prohlídkových tras na zámku Lemberk vychází z jejích podnětů, výzkumů a bádání, která prováděla ve spolupráci s kolegy z ÚPS Sychrov. Paní kastelánka se také podílí na speciálních prohlídkách zámku, vánočních nebo kostýmovaných, k nimž píše scénáře. V roce 2019 byl Lemberk jedním z pilířů projektu Po stopách šlechtických rodů – Gallasové a Clam-Gallasové: Noblesa severních Čech.

Je třeba ocenit dlouholetou, řádně a poctivě odváděnou práci Renaty Černé ve prospěch spravovaného objektu. Aby toho dosáhla, jako vyučená krejčovka si rozšířila nejprve středoškolské a později i vysokoškolské vzdělání. Pracovní kolektiv, který vede, je její zásluhou stabilizovaný. K tvorbě programů na zámku Lemberk přistupuje s velkým osobním nasazením a daří se jí získávat trvalý zájem veřejnosti.

Ivana Holásková, státní zámek Lednice

Ivana Holásková pracuje na zámku v Lednici od roku 1978, tedy již 44 let. Nejdříve na pozici zástupce kastelána a v roce 1994 byla jmenována kastelánkou. Za doby jejího vedení se na zámku mnohé změnilo. Paní kastelánka se zasadila o to, že se zámek stal památkou UNESCO, dlouhodobě prochází náročnými opravami a pod jejíma rukama jen vzkvétá.

Když Ivana Holásková na zámek v 70. letech 20. století přišla, byl v havarijním stavu. Velkou část objektu využívala tehdejší Vysoká škola zemědělská v Brně, byly zde koleje, sklady a v části také zemědělské muzeum. Její zásluhou nebyl v prosinci roku 1989 zámek předán Národnímu zemědělskému muzeu a jeho hodnoty tak zůstaly zachovány.

Za jejího působení ve funkci kastelánky zde bylo investováno více než tři čtvrtě miliardy korun a zámek se skleníkem a rozsáhlým

parkem se proměnil ve skvost, který v roce 1996 vstoupil na Seznam světového dědictví UNESCO. Zpočátku nebyly investice do zámku tak vysoké, obrat nastal po revoluci v 90. letech 20. století. Zámek dostal nové střechy a postupně se začaly upravovat interiéry s významnými řezbářskými prvky. Také započala intenzivní práce na instalacích a prohlídkových trasách. Velkou akcí byla v letech 1999–2002 obnova palmového skleníku a poté i obnova minaretu.

Paní kastelánka Ivana Holásková dosud odvedla na státním zámku v Lednici obrovský kus práce, realizovala více než dvě desítky náročných projektů obnovy. Udržuje si neustálé nadšení, do všech svých činností jde s elánem a snahou posouvat věci dál a dokáže vytrvat, i když se vše nedaří hned. Je třeba vyzdvihnout i její manažerské schopnosti a umění komunikace a práce s lidmi.

OSOBNOST PAMÁTKOVÉ PÉČE

UŽŠÍ NOMINACE

1. Ing. Jindřich Rineš, in memoriam

Nominuje ÚOP v Plzni

2. Mgr. Jiří Kaše, in memoriam

Nominuje ÚOP v Pardubicích

Jindřich Rineš, in memoriam

Ing. Jindřich Rineš (1943–2016) byl napříč oborem památkové péče obecně respektován a uznáván nejen pro své odborné dovednosti prvotřídního projektanta, ale i pro své lidské kvality. Vyzdvihována je mimo jiné jeho bytostná skromnost, neokázalost, touha po porozumění a nalézání řádu v nejširším slova smyslu.

V roce 1965 absolvoval stavební fakultu ČVUT a o deset let později natrvalo obrátil svůj zájem k památkám, když nastoupil do Stře-dočeského podniku pro obnovu kulturních památek. Setrval zde až do revoluce a poté působil na volné noze. V období 1989–2016 se věnoval především církevním památkám.

Účastnil se projektů záchrany historických staveb a areálů, pomohl k obnově řady sakrálních památek i velkých klášterních komplexů, zvláště v Plzeňském kraji, ale i jinde v České republice. Jmenovat by bylo možné stovky projektů,

k nimž byl jako inženýr-projektant přizván nebo je projekčně zajišťoval v plném rozsahu.

V otázce projekční činnosti představoval pro mnohé poslední instanci, když nevěděli kudy dál. Jeho projekty se vyznačují jistotou praktika, stavební uměřeností a ohleduplností k památkové podstatě. Kolega Jan E. Bárta charakterizoval způsob Rinešovy práce následovně: „... používal téměř výhradně materiály a pracovní postupy předků, tedy stejné, jimiž byly vybudovány ty opravované budovy. Bez zbytečného bourání, bez nadměrného doplňování novými konstrukcemi. Bylo to vždy elegantní, obvykle jednoduché, a navíc i levnější.“

Z desítek obnov, na nichž se Rineš podílel, připomeňme kostel Zvěstování Panny Marie v Mariánské Týnici, vzorové obnovy národní kulturní památky Klášter premonstrátů v Teplé, kláštera v Kladrubech nebo kostela sv. Mikuláše v Potvorově.

Jiří Kaše, in memoriam

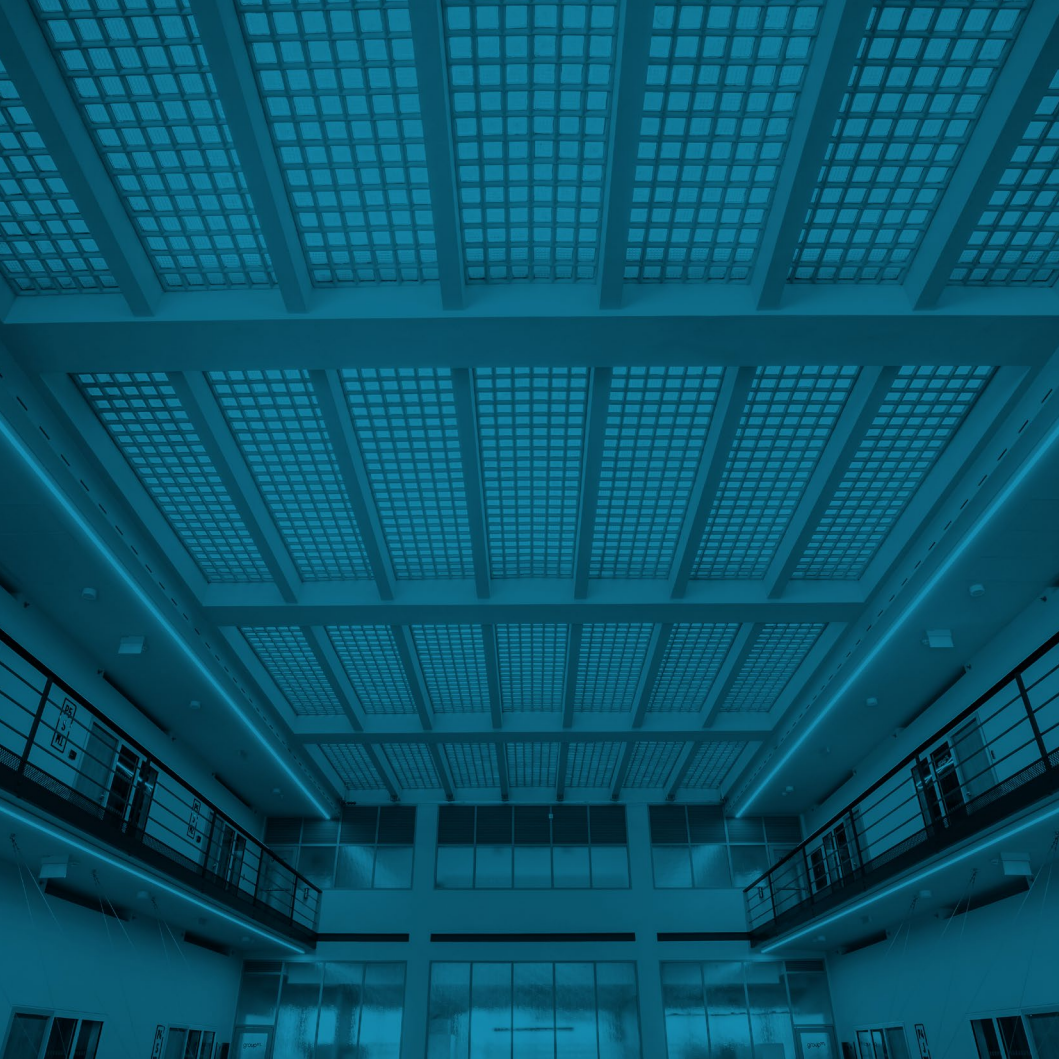
Přední český kunsthistorik Mgr. Jiří Kaše (1946–2022) je znám jako odborník na barokní umění, prezentátor díla Matyáše Bernarda Brauna, ale i Josefa Váchala. Podnětem k nominaci je jeho zatím nedoceněná památkářská práce a také založení restaurátorského školství v Litomyšli.

Jiří Kaše vystudoval dějiny umění na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1975 působil v pražském Středisku státní památkové péče a ochrany přírody v agendě stavebněhistorických průzkumů a restaurování. V letech 1981–1991 byl stážistou Národní galerie v Praze ve Sbírce starého umění. Pracoval jako specialista Státních restaurátorských ateliérů v Praze a historik umění pro obor restaurování kamene. Mezi roky 1987–1990 vedl Ateliér restaurování kamene.

Zařadil se mezi přední české odborníky v oblasti restaurování, věnoval mu většinu svého

profesního života. Stal se zakladatelem restaurátorské školy v Litomyšli (dnes Fakulty restaurování Univerzity Pardubice), kde od samého počátku působil jako pedagog. Mimoto byl i členem umělecké rady fakulty. Jako pedagog ovlivnil třicet let profesní přípravu restaurátorů působících napříč celou Českou republikou.

Důležitou roli sehrál jako tajemník Odborné komise pro dokumentaci, průzkum a restaurování ostatkové skříně sv. Maura a externí kurátor Portmonea – Muzea Josefa Váchala v Litomyšli, byl rovněž součástí týmu restaurátorů, kteří obnovili Váchalovo dílo v litomyšlském Portmoneu. Odbornou veřejností je vysoce ceněna i jeho publikační práce, např. Křivoklát (1983), Čítanka k počátkům českého dějepisu umění a péče o památky (2015) či podíl na kolektivním projektu Velké dějiny země Koruny české.

hlavní mediální partneři

partneři

LASVIT

Bohemian
Heritage
Fund

PROPAMÁTKY
PORTÁL - ČASOPIS

Vydal Národní památkový ústav, Praha 2022

Redakce: Vilém Faltýnek, Romana Indrová Semelková

Jazyková korektura: Milan Kudyn

Design: Romana Indrová Semelková

Foto: archiv NPÚ, archiv nominovaných, archiv Ministerstva pro místní rozvoj ČR

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV